

Profesyonel Ligde M¼cadele Eden İŞitme Engelli Hentbolcularda Algılanan Stresin Saldırđanlıkları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi

Ali Yiğit KOCABIÇAK^{1*}, TonguŐ Osman MUTLU¹
¹Muđla Sıtkı KoÇman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fak¼ltesi, Muğla.

Araştırma Makalesi

G¼nderi Tarihi: 18.10.2023

Kabul Tarihi: 14.01.2024

DOI: 10.25307/jssr.1377762

Online Yayın Tarihi: 29.02.2024

Öz

Bu araştırma, işitme yetersizliği olan profesyonel hentbolcuların algılanan stres ile saldırđanlıkları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi amacıyla gerŐekleŐtirilmiŐtir. Nicel araştırma y¼nteminin kullanıldığı araştırmada, iliŐkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmaya 2022-2023 sezonunda profesyonel liglerde m¼cadele eden 46 kadın, 44 erkek olmak üzere toplam 90 hentbolcu katılmıştır. Veri toplama aracı olarak tanımlayıcı bilgi formu, Cohen vd., (1983) tarafından geliştirilen ‘‘Algılanan Stres D¼zeyi ÖlŐeđi’’ ve Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen ‘‘Saldırđanlık ÖlŐeđi’’ kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde t-testi, ANOVA testi, korelasyon analizi ve algılanan stresin saldırđanlık üzerindeki etkisinin tespiti için de basit doğrusal ve 2oklu regresyon analizleri uygulanmıştır. SonuŐlar incelendiğinde yaş, cinsiyet ve eğitim durumu deđiŐkenleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara g¼re, erkeklerin kadınlara g¼re algıladıkları stres puanının daha y¼ksek olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların algılanan stres d¼zeyinin saldırđan davranışlar üzerinde orta ve pozitif y¼nde etkilediği, algılanan stresin saldırđanlıđın alt boyutlarını anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir. Ayrıca profesyonel hentbolcuların algıladıkları stres ile saldırđanlık davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğu g¼r¼lmektedir. SonuÇ olarak, stres derecesinin saldırđan davranış eğilimini etkilediği ve profesyonel hentbolcularda, algılanan stres d¼zeyi ile saldırđan davranışlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu s¼ylenebilir.

Anahtar kelimeler: İŞitme Engelli, Hentbol, Stres, Saldırđanlık

Examining the Predictive Effect of Perceived Stress on Aggressiveness in Hearing Impaired Handball Players Competing in the Professional League

Abstract

This research was conducted to examine the predictive effect of perceived stress on the aggression of professional handball players with hearing impairment. In the study where the quantitative research method was used, the relational screening model was preferred. A total of 90 handball players, 46 women and 44 men, competing in professional leagues in the 2022-2023 season, participated in the research. A descriptive information form, the "Perceived Stress Level Scale" developed by Cohen et al.'s (1983) and the "Aggression Scale" developed by Buss and Perry (1992) were used as data collection tools. In the analysis of the data obtained, t-test, ANOVA test, correlation analysis and simple linear and multiple regression analyzes were applied to determine the effect of perceived stress on aggression. When the results were examined, significant differences were detected between age, gender and educational status variables. According to the findings of the research, it was determined that men's perceived stress score was higher than women. It was determined that the perceived stress level of the participants had a moderate and positive effect on aggressive behavior and that perceived stress significantly predicted the sub-dimensions of aggression. Additionally, there appears to be a significant relationship between professional handball players' perceived stress and aggressive behavior. As a result, it can be said that the degree of stress affects the tendency for aggressive behavior and that there is a significant relationship between the level of perceived stress and aggressive behavior in professional handball players.

Keywords: Hearing impairment, Handball, Stress, Aggression

* Sorumlu yazar: Öğr. Gör. Ali Yiğit KOCABIÇAK, E-posta: ayigitkocabicak@mu.edu.tr

GİRİŞ

Dünya genelinde engelli nüfusa ilişkin çeşitli verilerin bulunmasının ülkelerin engelli kişileri belirleme konusunda farklı yöntemleri kullandığını düşündürmektedir (Çondur vd., 2020). Yapılan son araştırma verilerine göre dünya üzerinde sayıları 1,5 milyarı bulan işitme yetersizliği olan bireylerin sayılarının gelecek dönemlerde hızla artış gösterebileceği tahmin edilmektedir (Keating, 2022). Dünya genelinde olan bu artışın, ülkemizde şu an sayıları 180 bine yakın olan bu azınlık grubun sayısına etkili bir artış getireceği düşünülmektedir (Durğun vd., 2023).

İşitme yetersizliği, yaşamın birçok evresinde ortaya çıkabilen ve kişide bazen tek bazen de iki kulağında hissedilen, gündelik hayata katılımı olumsuz yönde etkileyen bir yetersizlik durumudur (WHO, 2023). İşitme yetersizliğinin derecesinin hafif, orta ve derin düzeyde hissedilmesi, toplumsal uyum ve kişiler arası iletişimi etkileyen en temel faktördür. Gelişmiş ülkelere nazaran gelişimini tamamlamamış, gelişmekte olan ülkelerin başlıca problemleri arasında işitme yetersizliği olan bireylerin aldıkları eğitim ve sosyal imkânlar gelmektedir (Nemček, 2017). Eğitim ve sosyal yaşamdaki eksiklikler, işitme yetersizliği olan bireylerde diğer insanlarla kurdukları ilişkilerde problemler yaşamasına sebep olur (Belgin ve Dalgıç, 1996). Bu nedenle daha çok kendisi gibi yetersizlik durumunda olan kişilerle iletişime geçmeyi tercih etmeleri toplumsal uyum süreçlerini olumsuz etkiler (Tiryaki, 2000).

Sosyo-ekonomik gelişmelerin geçmişe oranla hızla ilerlemesi, insan hayatını etkileyen önemli süreçler meydana getirmiştir (Tarhan, 2014). İnsan hayatındaki bu hızlı gelişmeler; beraberinde stres, saldırganlık ve öfke gibi istenmeyen davranış kalıplarının artmasına neden olmuştur. Hayatımızın vazgeçilmez gerçeği olan stres kavramı, kişilerin özellikle çevresiyle etkileşiminden sonra görülen bir durumdur (Göksel ve Tomruk, 2016). Saldırganlık davranışı ise daha çok insanın kendisi dışında kişilere olan tahammül seviyesinin azaldığı durumlarda, o kişilere yönelik şiddet içerikli davranışların tümü olarak tanımlanır (Konter, 2006). Yaşamın her evresinde görülebilen şiddet eğilimleri, özellikle kızgınlık duygusuyla başkasına yönelik yapılan fiziksel ve sözlü olumsuz davranışlara dönüşmesi olarak tanımlanır (Liu vd., 2013).

Ülkemizin de taraf devletlerle imzaladığı Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına dair Uluslararası Sözleşmesi engelli bireylerin toplumsal yaşama dâhil olmalarının yanı sıra; spor, sağlık ve rehabilitasyon gibi alanlarda düzenlemelerin engelliler açısından hayata geçirilmesi için gereken önlemlerin alınması hususunda taraf devletlere sorumluluklar getirildiğini belirtmiştir (Çelik, 2016). Bu önlemlerin başında sportif faaliyetler ilk sırada yer almaktadır. Özellikle yaşam becerilerinin kazandırılması ve iletişim dilinin geliştirilmesi açısından fiziksel aktiviteler oldukça önemlidir (Vidranski ve Farkas, 2015). Aktivite yoksunluğu sadece psikomotor beceri gelişimini değil aynı zamanda bilişsel ve sosyal alanlardaki gelişimi de olumsuz yönde etkilemektedir (Peñeñory vd., 2018). Yetersizlik durumundan etkilenen birçok birey, gerekli düzenlemeler sayesinde spor alanlarına ve faaliyetlerine katılım sağlayarak informal öğrenme yoluyla faydalar sağlamaktadır (Melo vd., 2019). Bu bağlamda işitme yetersizliği olan bireylere yönelik yapılan sportif ve sosyal alanlardaki uyarlamaların, bireylerin bilişsel ve motor beceri gelişimine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aktivite sayısını arttıran işitme yetersizliği olan bireylerin, günlük yaşantılarını rahat sürdürmelerini sağlayacak becerileri geliştirdikleri görülür (Zarrinkoob vd., 2021). Sağlıklı

bireylerle kıyaslandığında spor yoluyla elde edilen kazanımların daha fazla olduğu görülmektedir (Kumcağız ve Avcı-Çayır, 2018). Çeşitli spor uygulamaları sayesinde özel gereksinimli bireylerde engelliliğin yol açtığı dezavantajlı durumların önüne geçilmesi sağlanmaktadır. Bilişsel, psikomotor ve duyuşsal becerilerin gelişimine yarar sağlamanın yanı sıra sportif faaliyetlere katılan bu özel gruplar, yetersizlikle oluşan durağan yaşamdan uzaklaşarak aktif bir yaşam sürmektedirler. Böylelikle toplumsal uyum süreci hızlanarak, oynadığı rollerden keyif alan ve yaşam boyu spor olgusunu ilke edinen bireyler olarak bütünleştirme sürecinin hızlanması kolaylaşacaktır (Şirinkan, 2011). İşitme yetersizliği olan bireylerin istenilen düzeyde sportif performans vermeleri için fiziksel dayanıklılık kadar psikolojik etmenler de oldukça önemlidir. Özellikle yaşamın ilk dönemlerinden itibaren iletişim ve sosyal uyum açısından problemler yaşayan bu bireylerde istenmeyen davranışları tetikleyebilmektedir (Türk, 2022).

Çeşitli nedenlerle farklı ortamlarda ortaya çıkabilen saldırgan davranışların spor faaliyetlerinden ortaya çıkma olasılığı fazladır (Eroğlu vd., 2017). Spor aktivitelerinde görülen saldırgan eğilimler, birçok sebeple ortaya çıkabilen ve oyuncuların yanı sıra idareci ve taraftar gibi unsurların da içerisinde yer aldığı oyun kurallarına aykırı davranış biçimleridir (Acet, 2005). Bu nedenle spor faaliyetlerinde başarı sağlayan sporcu ve takımların özellikle öfke, gerginlik, stres ve saldırganlık gibi performansı olumsuz yönde etkileyecek parametrelere karşı ayrı bir çalışma programı uyguladıkları söylenebilir. Özellikle profesyonel anlamda sportif faaliyetlere katılan sporcularda başarıyı arttıran önemli etkenlerin başında psikolojik çalışmalar gelmektedir. Bu çalışmalar ile birlikte sporcularda olumsuz hissetmelerine neden olan özelliklerden uzaklaşması sağlanır. Aynı zamanda bireye ve çevresine zarar veren olumsuz duyguların spor uygulamalarıyla dışarıya atılmasıyla birlikte toplumsal entegrasyon süreci hızlanmış olur (Şeker, 2020).

Sportif faaliyetlere katılan bireylerde diğerlerine göre kızgınlık ve öfke gibi olumsuz duygulara karşı koyma becerisinin fazla olduğu ve bu beceriyi yaşamın diğer alanlarında sergiledikleri söylenebilir (Russell, 2003). Bunun yanı sıra spor faaliyetlerine katılan bireylerde kişiye olumsuz hissettiren stres, saldırganlık ve nefret gibi duygularda spor faaliyetlerine katılmayan bireylere göre azalma meydana gelir (Şenyüzlü, 2013). Bu durum işitme yetersizliği olan bireyler için de söylenebilir. Spor uygulamalarının çeşitliliği ve tedavi edici yönü işitme yetersizliği olan bireylerin olumlu benliğini geliştirici önemli bir etkidir (Melo vd., 2020). Düzenli spor uygulamalarına katılan işitme yetersizliği olan bireylerde ruhsal ve bedensel sorunların önüne geçilmesine katkı sağlayarak yaşam kalitesinin arttırıldığı görülür (Arslan, 2018).

Profesyonel liglerde mücadele eden sporcuların sportif performanslarını arttırabilmeleri, stres kaynağı olabilecek çevresel faktörleri en aza indirebilmeleri sonucunda mümkün olabilmektedir (Gould vd., 1993). Sporcuların istenilen düzeyde başarı sağlayabilmeleri için zihinsel sağlıklarını korumaları ve güçlendirmeleri gerekmektedir. Sportif başarıyı olumsuz yönde etkileyebilecek durumlar arasında aşırı gerginlik, negatif düşünceler ve stresle başa çıkma zorluğu gibi etkenler bulunmaktadır (Alp, 2018; Ekstrand vd., 2003). Bu tür durumlar, sporcuların müsabaka sırasında aşırı stres yaşamasına neden olarak saldırganlık eğilimini tetikleyebilmektedir (Alp vd., 2014). Saldırganlık eğilimi, fiziksel müdahale ve sözlü ifadelerle

ortaya çıkan hem rakibe hem de sporcunun kendisine zarar verebilen bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır (Alp ve Ergül, 2018).

Salon sporları içerisinde hentbol; tempolu oyun yapısına ek olarak hız, çeviklik ve stratejik düşünce becerilerini aynı anda kullanma becerisi gerektiren, rekabetin ön planda olduğu bir spor dalıdır. Özellikle sporcuların yoğun fiziksel temas içerisinde olmaları ve uzun periyotlu antrenman süreci bir dizi fiziksel ve psikolojik etkiyi beraberinde getirebilmektedir (Assunção vd., 2018). Buna paralel olarak stratejik zorluklar ve kazanma isteği sporcular arasında stres ve agresif davranışların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Alanyazın incelendiğinde, takım sporlarına öncelik veren bireylerin zihinsel dayanıklılığını arttırdığı, ayrıca müsabaka sırasında karşılaşılan zorluklarla başa çıkma ve sorun çözme yeteneklerini geliştirdikleri görülmektedir (Akıncı, 2020). Sportif faaliyetlere katılımın, olumsuz davranışların azaltılmasının yanı sıra toplumsal kabulün ve yakın arkadaş ilişkilerinin geliştirilmesi açısından da oldukça önemli olduğu görülmektedir (Akıncı, 2019). Yapılan araştırmalar incelendiğinde özellikle işitme yetersizliği olan sporcuların stres ve saldırganlık yönelimleri üzerine yeterli sayıda çalışmaya rastlanılmaması ve istenmeyen davranışların azaltılmasında sporun etkin rolü araştırmanın önemini arttırmaktadır. Bu araştırmanın amacı; işitme yetersizliği olan profesyonel hentbolcuların algıladıkları stresin saldırganlık üzerindeki yordayıcı etkisini incelemektir. Çalışmanın diğer bir amacı ise katılımcıların demografik özelliklerindeki stres ve saldırganlık seviyeleri arasındaki fark ya da ilişkiye yönelik sonuçları tespit etmektir.

Araştırmanın amacına yönelik aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır;

1. İşitme yetersizliği olan profesyonel hentbolcuların stres ve saldırganlık düzeyleri nedir?
2. İşitme yetersizliği olan profesyonel hentbolcuların stres ve saldırganlık düzeyleri yaş, cinsiyet, eğitim durumuna ve spora başlama yılına göre değişim göstermekte midir?
3. İşitme yetersizliği olan profesyonel hentbolcularda algılanan stres, saldırganlığı anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
4. İşitme yetersizliği olan profesyonel hentbolcularda algılanan stresin, saldırganlığın alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmakta mıdır?
5. İşitme yetersizliği olan profesyonel hentbolcuların algıladıkları stres ve saldırganlık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?
6. İşitme yetersizliği olan profesyonel hentbolcuların algıladıkları stres ile saldırganlığın alt boyutları ilişkili midir?

Araştırma bulgularındaki fark analizlerinde cinsiyet, yaş ve eğitim durumu değişkenlerindeki anlamlı farklılıklara ilişkin sonuçlara yer verilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

İşitme yetersizliği olan profesyonel hentbolcuların algılanan stres ve saldırganlık düzeylerinin incelendiği bu araştırmada, nicel araştırma modellerinden ilişki tarama modeli kullanılmıştır. İlişki tarama modelinin inceleme konusu; iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasındaki değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi hedefleyen araştırmalardır (Karasar, 2018).

Evren-Örneklem

Araştırmanın katılımcılarını, profesyonel liglerde yer alan ve 2022-2023 sezonu İşitme Engelliler Türkiye Hentbol Şampiyonasına katılan 120 sporcudan oluşmaktadır. Örneklem için G-Power 3.0.1 istatistik programı kullanılarak α değeri 0.05, etki büyüklüğü 0.55 ve Power (1- β) ise 0.80 alınarak minimum 84 kişiye ulaşılması gerektiği belirlenmiştir. Cohen'e (1992) göre $d=0.80$ seviyesinde olan örneklem sayısı, büyük bir etki gücüne sahiptir. Araştırma için rastgele örnekleme tekniklerinden biri olan basit rastgele örnekleme tekniği kullanılmış ve bu teknikle ulaşılan 90 hentbolcu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu örnekleme tekniğinde, evrenin içersinde seçilecek olan katılımcıların örneklem içerisinde yer alma olasılığı eşit ve birbirinden bağımsız olmaktadır (Ural ve Kılıç, 2005).

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin betimsel analiz

Değişkenler	N	%	
Yaşınız	18-22	7	8
	23-27	44	49
	28-32	26	29
	33 ve üzeri	13	14
	Toplam	90	100
Cinsiyetiniz	Erkek	44	49
	Kadın	46	51
	Toplam	90	100
Eğitim Durumu	Lise	35	39
	Önlisans	34	38
	Lisans	21	23
	Toplam	90	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan bireylerin bilgilerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımları şöyledir: Katılımcıların 7'si (%8) 18-22 yaş, 44'ü (%49) 23-27 yaş, 26'sı (%29) 28-32 yaş, 13'ü (%14) 33 yaş ve üzeri yaş aralığındadır. Cinsiyet değişkenine bağlı olarak araştırmaya 46 kadın (%51), 44 erkek (%49) katılmıştır. Katılımcıların 35'i (%39) lise, 34'ü (%38) önlisans, 21'i (%23) lisans öğrenim durumuna sahiptir.

Veri Toplama Araçlar

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve kaç yıldır spor yaptığı bilgilerinin alınması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Tanımlayıcı Bilgi Formu, kişinin yaşamındaki olayları ne kadar stresli olarak algıladıklarını ölçmek için Cohen ve diğerleri (1983) tarafından geliştirilen, Eskin ve diğerleri (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan 10 madde ve tek boyuttan oluşan beşli likert tipte "Algılanan Stres Ölçeği" kullanılmıştır. Bu araştırma için ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirliği 0,73 olarak bulunmuştur. Katılımcıların saldırganlık seviyelerini tespit etmek için Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen ve 34 madden oluşan 5'li likert tipi "Saldırganlık Ölçeği" kullanılmıştır. Can (2002) tarafından Türkçe'ye uyarlaması gerçekleştirilen ölçek; "fiziksel saldırganlık, sözlü saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı

Kocabaçak, A.Y., ve Mutlu, T.O. (2024). Profesyonel ligde mücadele eden işitme engelli hentbolcularda algılanan stresin saldırganlıkları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 62-79.

saldırganlık olmak üzere beş alt boyuttan” oluşmaktadır. Bu araştırma için ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,86 bulunmuştur.

Tablo 2. Güvenirlilik analizi sonuçları

Ölçek	Cronbach Alpha Katsayısı
Algılanan Stres Ölçeği	0,868
Saldırganlık Ölçeği	0,738

Tablo-2’de yer alan bulgulara göre “Algılanan Stres Ölçeğinin” Cronbach alpha güvenilirliği 0,868, “Saldırganlık Ölçeğinin” Cronbach alpha güvenilirliği ise 0,738 olarak bulunmuştur. Yukarıda yer alan bulgulara göre araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğu görülmektedir.

Araştırma Yayın Etiği

Araştırma için Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu 27.07.2023 tarihli 97 sayılı kararı ile etik kural onamı alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasında ölçek ve ölçek verilerini oluşturan tanımlayıcı bilgi formu, algılanan stres düzeyi ölçeği (ASÖ) ve saldırganlık ölçeğinde (SÖ) yer alan sorular çalışmaya katılan takımların antrenör ve idarecilerine araştırmacı tarafından gerekli bilgilendirmeler yapıldıktan sonra uygulanmıştır. Sorulara ilişkin veriler 2022-2023 sezonunda İşitme Engelliler Türkiye Şampiyonasına katılan takımların sporcularına işaret dili eğitmeninden tercüme desteği alınarak online ve yüz yüze toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma için toplanan veriler SPSS 24.0 bilgisayar programına girilerek analiz işlemleri gerçekleştirilmiştir. Ölçüm araçları için Cronbach alpha güvenilirlik analizinden yararlanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği tespit etmek için basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerine bakılarak yorumlamaya geçilmiştir. Jondeau ve Rockinger (2003) ile Kalaycı’ya (2010) göre çarpıklık ve basıklık ölçüsünün ± 3 aralığında değerler alması durumunda verilerin normal dağılım gösterebileceğini ifade edilmektedir. Bu sebeple araştırmada parametrik testler uygulanarak yorumlanmıştır. Demografik özellikleri yorumlamak için frekans ve yüzde analizi gerçekleştirilmiştir. Profesyonel hentbolcuların algıladıkları stres ve saldırganlık düzeyleri iki bağımsız grupta karşılaştırılmasında t testi, sayısal verilerin üç ve daha fazla bağımsız grupta karşılaştırılmasında ise varyans analizi (Anova) kullanılmıştır. ANOVA testi sonrasında değişkenler arasındaki farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu analiz etmek için scheffe karşılaştırma analiz yöntemi kullanılmıştır. Varyansların homojen dağılmadığı değişkenlerde welch testi, gruplar arasındaki farklılıkları çözümlemek için ise Games-Howell testinden yararlanılmıştır. Algılanan stres ve saldırganlık düzeylerinin arasındaki ilişkinin yönünü ve kuvveti pearson korelasyon analiz yöntemiyle tespit edilmiştir. Algılanan stresin saldırganlık üzerindeki etkisini basit doğrusal regresyon ve çoklu doğrusal regresyon analiz yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ düzeyi esas alınarak yorumlanmıştır.

Tablo 3. Ölçekler ve alt boyutlarından elde edilen puanlar

	n	Min.	Maks.	X	Ss.	Çarpıklık	Basıklık
Algılanan Stres	90	1,00	4,40	2,393	,620	,716	1,050
Saldırganlık	90	1,35	4,32	2,509	,522	,645	,896
Fiziksel Saldırganlık	90	1,00	4,38	1,973	,701	1,512	2,448
Sözel Saldırganlık	90	1,00	5,00	2,442	,871	,723	-,025
Öfke	90	1,29	4,71	2,914	,733	-,424	-,242
Düşmanlık	90	1,33	4,50	2,907	,502	,026	1,426
Dolaylı Saldırganlık	90	1,17	4,00	2,305	,585	,620	,296

Tablo 3'te "Algılanan Stres Ölçeği" çarpıklık (,716) ve basıklık (1,050) katsayıları ile "Saldırganlık Ölçeği" çarpıklık (,645) ve basıklık (,896) katsayıları yorumlandığında verilerin normal dağılımı görülmektedir. Ayrıca bulgular incelendiği zaman saldırganlık ölçeğinin alt boyutlarında da benzer sonuçların olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda araştırma için toplanan veriler parametrik testler uygulanarak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın amaçları belirtilen yöntemler doğrultusunda istatistiksel analizler tablolara dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Tablo 4. Katılımcıların cinsiyet değişkeni t testi sonuçları

Değişken		n	X	Ss.	t	p	
Algılanan Stres	Cinsiyet	Erkek	44	2.68	,74	4,836	,000*
	Kadın	46	2.11	,26			
Saldırganlık	Cinsiyet	Erkek	44	2.68	,65	3,270	,002*
	Kadın	46	2.33	,26			
Fiziksel Saldırganlık	Cinsiyet	Erkek	44	2,27	,85	4,261	,000*
	Kadın	46	1,68	,33			
Sözel Saldırganlık	Cinsiyet	Erkek	44	2,99	,89	7,388	,000*
	Kadın	46	1,91	,39			
Öfke	Cinsiyet	Erkek	44	2,87	,87	-,511	,611
	Kadın	46	2,95	,56			
Düşmanlık	Cinsiyet	Erkek	44	2,93	,65	,579	,565
	Kadın	46	2,87	,29			
Dolaylı Saldırganlık	Cinsiyet	Erkek	44	2,45	,76	2,450	,018*
	Kadın	46	2,15	,26			

*p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların cinsiyet değişkenine bağlı t-testi sonuçlarına ilişkin bilgileri içermektedir. Katılımcılar arasında erkek hentbolcuların algıladıkları stresin ($x=2.68$, $p=,000<0,05$) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca saldırganlık düzeylerine göre cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılaşmanın ($x=2.68$, $p=,002<0,05$) istatistiksel açıdan erkek hentbolcular lehine olduğu saptanmıştır. Cinsiyet değişkenine göre saldırganlığın alt boyutlarından olan fiziksel saldırganlık ($x=2.27$, $p=,000<0,05$), sözel saldırganlık ($\bar{x}=2.99$, $p=,000<0,05$) ve dolaylı saldırganlığın ($x=2.45$, $p=,018<0,05$) istatistiksel olarak erkeklerin lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların eğitim durumuna ilişkin anova testi sonuçları

Değişken	Eğitim Durumu	n	x	Ss.	f	p	Fark
Stres Eğilimi	1)Lise	35	2,62	,67	1,793	0,08*	1-2 1-3
	2)Önlisans	34	2,36	,57			
	3)Lisans	21	2,10	,46			
Saldırganlık	1)Lise	35	2,63	,67	1,479	,234	-
	2)Önlisans	34	2,45	,47			
	3)Lisans	21	2,42	,15			
Değişken	Eğitim Durumu	n	x	Welsh	df ₁	p	Fark
Fiziksel Saldırganlık	1)Lise	35	2,26	11,565	2	,004*	1-3
	2)Önlisans	34	1,85				
	3)Lisans	21	1,67				
Sözel Saldırganlık	1)Lise	35	2,80	6,217	2	,000*	1-3
	2)Önlisans	34	2,39				
	3)Lisans	21	1,92				
Öfke	1)Lise	35	2,82	9,874	2	,078	-
	2)Önlisans	34	2,86				
	3)Lisans	21	3,12				
Düşmanlık	1)Lise	35	2,99	7,865	2	,093	-
	2)Önlisans	34	2,78				
	3)Lisans	21	2,96				
Dolaylı Saldırganlık	1)Lise	35	2,37	8,700	2	,126	-
	2)Önlisans	34	2,32				
	3)Lisans	21	2,15				

*p<0,05

Tablo 5'te hentbolcuların eğitim durumlarına göre algıladıkları stres ve saldırganlık düzeylerine yönelik bilgiler verilmektedir. Bulgular incelendiğinde algılanan stres ile eğitim düzeyi istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p=,008<,05$). Lise eğitim düzeyinde olan katılımcıların önlisans ve lisans eğitim düzeyinde olan katılımcılara göre algıladıkları stres düzeyinin daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak "saldırganlık toplam puanlarında fark görülmemektedir ($p=,234>,05$). Saldırganlığın alt boyutlarından olan fiziksel saldırganlık ($p=,004<,05$) ve sözel saldırganlık ($p=,000<,05$) düzeylerinde ise anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların yaş değişkenine ilişkin anova testi sonuçları

Değişkenler	Yaş	n	x	Ss.	f	p	fark
Algılanan Stres	1)18-22	7	3,25	,58	1,793	,000*	1-2, 1-3
	2)23-27	44	2,21	,53			
	3)28-32	26	2,38	,45			
	4)33 ve üzeri	13	2,53	,81			
Saldırganlık	1)18-22	7	2,99	,88	1,479	,038*	4-1, 4-2 4-3
	2)23-27	44	2,49	,40			
	3)28-32	26	2,50	,44			
	4)33 ve üzeri	13	2,29	,66			
Değişkenler	Yaş	n	x	Welsh	df ₁	p	Fark
Fiziksel Saldırganlık	1)18-22	7	2,64	1,147	3	,354	-
	2)23-27	44	1,83				
	3)28-32	26	2,01				
	4)33 ve üzeri	13	1,99				
Sözel Saldırganlık	1)18-22	7	3,25	3,244	3	,042*	1-2
	2)23-27	44	2,31				
	3)28-32	26	2,42				
	4)33 ve üzeri	13	2,46				
Öfke	1)18-22	7	3,55	2,075	3	,136	-
	2)23-27	44	2,98				
	3)28-32	26	2,86				
	4)33 ve üzeri	13	2,43				
Düşmanlık	1)18-22	7	3,19	2,029	3	,142	-
	2)23-27	44	2,98				
	3)28-32	26	2,85				
	4)33 ve üzeri	13	2,60				
Dolaylı Saldırganlık	1)18-22	7	2,47	,259	3	,854	-
	2)23-27	44	2,31				
	3)28-32	26	2,30				
	4)33 ve üzeri	13	2,17				

*p<0,05

Tablo 6'da hentbolcuların yaş değişkenine göre algıladıkları stres ve saldırganlık düzeylerine ilişkin bilgiler verilmektedir. Bulgular incelendiğinde algılanan stres ($p=,000<,05$) ve saldırganlık davranışında ($p=,038<,05$) yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. 18-22 yaş grubunda yer alan katılımcıların diğer yaş gruplarına göre algıladıkları stresin daha yüksek olduğu görülmektedir. Fiziksel saldırganlık alt boyutunda 33 yaş ve üzeri olan katılımcıların diğer yaş gruplarına göre fiziksel saldırganlık eğiliminin daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş değişkenine göre saldırganlığın alt boyutlarından olan sözel saldırganlık düzeyinde ($p=,042<,05$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. 18-22 yaş grubunda olan katılımcıların 23-27 yaş grubuna göre sözel saldırganlık boyutunun daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Algılanan stres ile saldırganlık davranışı arasındaki korelasyon analizi

		Saldırganlık
Algılanan Stres	r	,479**
	p	,000
	n	90

* $p<0,01$

Tablo-7'de algılanan stres ve saldırganlık düzeyi arasında korelasyon analizi uygulanmıştır. Hentbolcuların algıladıkları stres düzeyi ile saldırganlık davranışı ilişkisinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir ($r =,479$; $p<0,01$).

Tablo 8. Algılanan stres ve saldırganlığın alt boyutları korelasyon analizi

		Fiziksel Saldırganlık	Sözel Saldırganlık	Öfke	Düşmanlık	Dolaylı Saldırganlık
Algılanan Stres	r	,531*	,432*	,292*	,282*	,324*
	p	0,00	0,00	0,005	0,007	0,002
	n	90	90	90	90	90

* $p<0,01$

Tablo-8'de yer alan bulgulara göre, hentbolcuların algıladıkları stres ile saldırganlığın alt boyutları arasında korelasyon analizi uygulanmıştır. Araştırmaya katılan hentbolcuların saldırganlık alt boyutlarından öfke ($r =,292$; $p<0,01$) ve düşmanlık ($r =,282$; $p<0,01$) arasında pozitif yönde zayıf düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca dolaylı saldırganlık ($r =,324$; $p<0,01$), sözel saldırganlık ($r =,432$; $p<0,01$) ve fiziksel saldırganlık ($r =,531$; $p<0,00$) arasında ise pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Algılanan stresin, saldırganlık davranışını yordamasına ilişkin regresyon analizi

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	β	Standart Hata	Beta	t	p	Alt Limit	Üst Limit
Algılanan Stres	(Sabit)	1,414	,364	-	3,885	,000	1,158	1,932
	Saldırganlık	,385	,111	,435	3,465	,001	,246	,560

Not: $F(1, 88) =26,150$, $p=0,01$; $R^2=0,229$; Durbin Watson=1,656.

Tablo-9'da algılanan stresin, saldırganlık davranışına etkisine ilişkin yapılan regresyon analizinde modelin anlamlı olduğu ve profesyonel hentbolcuların algıladıkları stresin, saldırganlık davranışını anlamlı bir şekilde yordadığı ($F(1, 88) =26,150$, $p=0,01$) ve algılanan stres değişkeninin, saldırganlığın toplam varyansının %22,9'unu açıkladığı görülmektedir.

Tablo 10. Algılanan stres ile saldırganlığın alt boyutlarına ilişkin çoklu regresyon analizi

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	B	Standart Hata	Beta	T	p	VIF	CI
	(Sabit)	1,414	,364	-	3,885	,000	-	1,000
	Fiziksel Saldırganlık	,385	,111	,435	3,465	,001	1,923	8,811
Algılanan Stres	Sözel Saldırganlık	,148	,087	,208	1,711	,091	1,806	10,400
	Öfke	,040	,113	,047	,355	,724	2,153	13,716
	Düşmanlık	-,058	,167	-,047	-,345	,731	2,220	14,663
	Dolaylı Saldırganlık	-,040	,127	-,038	-,315	,754	1,733	26,059

Not: $F(5, 84) = 7,537, p = 0,01$; $Adj.R^2 = 0,269$; Durbin Watson = 1,811

Tablo-10’da algılanan stres ile saldırganlığın alt boyutları arasında yapılan çoklu regresyon analizi verilmiştir. Öncelikle çoklu regresyon analizi ön koşulları arasında yer alan bağımsız değişkenler arasında VIF (varyans artış faktörü) ve CI (durum indeksi) bulguları sonucunda çoklu bağlantılılık sorununun olmadığı tespit edilmiştir. Field’a (2009) göre VIF değerlerinin 10’dan, CI değerlerinin ise 30’dan küçük olması gerektiği savunulmaktadır. Ayrıca bağımsız değişkenlerin hata değerlerinin birbirinden bağımsız olup olmadığı (otokorelasyon) Durbin-Watson değerine göre yorumlanmıştır. İdeal değer 1 ile 3 arasında olması gerektiğinin önerilmesi nedeniyle (Field, 2009) araştırmada tespit edilen 1,811 değeri sonucunda otokorelasyon problemi olmadığı görülmektedir. Ayrıca algılanan stresin, saldırganlığın alt boyutlarını anlamlı bir şekilde yordadığı ($F = 7,537, p = 0,00$) ve toplam varyansın yaklaşık %26,9’nu açıkladığı görülmektedir. Algılanan stresin, fiziksel saldırganlığı anlamlı olarak etkilediği ($p < 0,05$), diğer alt boyutlarda ise herhangi bir etkinin olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır ($p > 0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan örneklem grubunun demografik özelliklerine ilişkin bulgular incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre işitme yetersizliği olan kadın-erkek hentbolcuların algıladıkları stres ve saldırganlık arasında istatistiksel bir farklılık tespit edilmiştir. Erkek hentbolcuların algıladıkları stres ve saldırganlık düzeyinin daha yüksek olduğu ayrıca fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık ve dolaylı saldırganlık düzeylerinde de erkek hentbolcuların lehine istatistiksel olarak anlamlılık görülmektedir. Araştırma bulgularına benzer olarak Crocker ve Graham (1995) elde ettikleri bulgulara göre kadın sporcuların erkek sporculara göre algıladıkları stres düzeyinin yüksek olduğunu, Başaran ve diğerleri (2009) yapmış oldukları araştırmada kadın sporcuların müsabakada algıladıkları stresin erkek sporculardan yüksek olduğunu saptamışlardır. Göksu ve Kumcağız (2021) yapmış oldukları çalışmada kadın katılımcıların algılanan stres ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre erkekler lehine anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Duan ve Zhu (2020) pandemi döneminde kadınların daha fazla stres algıladıklarını, Wang ve diğerleri (2020) yapmış oldukları çalışmada kadınların stres düzeylerinin daha yüksek olduğunu, Acet (2001) yaptığı araştırmada erkek katılımcıların saldırganlık eğilimlerinin kadınlara göre çok daha yüksek olduğunu, Var (2008) yaptığı araştırmada erkek sporcuların saldırganlık düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu, Yılmaz (2013) öğrenciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada saldırganlık düzeyleri açısından erkek öğrencilerin saldırganlık davranışlarının yüksek olduğu

sonucuna ulaşmıştır. Arslan (2016) tarafından yapılan araştırmada kadın öğrencilerin erkeklere göre algıladıkları stresi daha yüksek bulmuştur. Hızıroğlu (2018) yapmış olduğu araştırmada, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre algılanan stres düzeylerinde anlamlı bir farklılık tespit edildiğini belirtmiştir. Başka bir çalışmada Yıldız (2018) araştırma sonucunda spor yapan işitme engelli bireylerde cinsiyet değişkenine göre fiziksel saldırganlık boyutunda erkek katılımcılar lehine istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit etmiştir. Güler ve Özgörüş (2021) yapmış olduğu araştırmada erkeklerin saldırganlık düzeyleri ile fiziksel ve sözel saldırganlığın kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Yönet ve diğerleri (2016) ile Camadan ve Yazıcı (2017) yapmış olduğu çalışmalarda erkek öğrencilerin saldırganlık düzeylerini daha yüksek bulmuşlardır. Caz ve diğerleri (2015) yapmış oldukları araştırmada saldırganlığın alt boyutlarından biri olan fiziksel saldırganlık düzeyinde erkek katılımcıların lehine istatistiksel bir farklılaşma tespit etmişlerdir. Yaşartürk ve diğerleri (2022) yapmış oldukları araştırmada fiziksel saldırganlık düzeyinin erkek öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Doğan ve Çötök (2020) yapmış oldukları araştırmada erkek üniversite öğrencilerinin fiziksel ve sözel saldırganlık düzeylerini kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Qiu ve diğerleri (2020) yapmış olduğu araştırmada kadınların erkeklere oranla stres düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Coulomb-Cabagno ve Rasclé (2006) yapmış oldukları araştırmada erkek sporcuların saldırganlık eğilimlerinin daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen erkek hentbolculara ilişkin bulguların alanyazında yer alan sonuçları desteklediği görülmektedir.

Örnekleme oluşturan katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre algılanan stres ve saldırganlık davranışı arasında anlamlı bir farklılığa ulaşıldığı görülmektedir. Lise eğitim düzeyinde olan hentbolcuların önlisans ve lisans eğitim düzeyindeki hentbolculara oranla algıladıkları stresin daha yüksek olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyinde saldırganlık davranışına bağlı anlamlı bir farklılık tespit edilmiş olmamasına rağmen, fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Mbatha ve Mokwena (2023) yapmış olduğu araştırmada eğitim durumu ve demografik özelliklerin kişilerde stres düzeyini arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada elde edilen bulgulardan farklı olarak, Yıldız (2021) taekwondo sporcularının algıladıkları stres ve saldırganlık düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı ve Mazılı (2018) yapmış olduğu araştırmada sporcuların saldırganlık düzeylerinin eğitim durumları ile bir ilişkisinin olmadığı sonucunu tespit etmişlerdir. Araştırma kapsamında literatürde yer alan sonuçlardan farklı bulguların elde edilmesinin katılımcıların işitme yetersizliği durumu ile ilişkilendirilebileceği söylenebilir.

Katılımcıların yaş değişkenine göre elde edilen bulgular doğrultusunda algılanan stres ve saldırganlık düzeyi arasında bir fark olduğu ve bu farklılığın anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Benzer olarak sözel saldırganlık düzeyinde, 18-22 yaş grubunda olan katılımcıların 23-27 yaş grubunda olan katılımcılara göre saldırganlık düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Özkatar-Kaya (2010) yapmış olduğu araştırmada katılımcıların yaşlarının artmasının saldırganlık eğilimini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Mevcut araştırma sonuçlarına paralel olarak Işık ve diğerleri (2017) işitme yetersizliği olan sporcuların yaş düzeyleri arttıkça saldırganlık düzeylerinin azaldığını tespit etmiştir. Ayrıca Dalkılıç ve diğerleri (2013) yaşları 15-19 arasında olan katılımcıların diğer yaş gruplarına oranla

saldırganlık eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Farias ve diğerleri (2021) yapmış oldukları çalışmada kişilerin stresinde yaşın önemli bir yordayıcı olduğu ve genç ebeveynlerin algıladıkları stresin daha fazla olduğunu belirtmektedirler. Akıl (2018) yapmış olduğu çalışmada yaş değişkeninin saldırganlık düzeyini etkilediği sonucuna varmıştır. Araştırmanın yaş değişkenine ilişkin bulguları alan yazındaki sonuçları destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan hentbolcuların algıladıkları stres düzeyi arttıkça saldırgan davranışların arttığı tespit edilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonucunda, algılanan stresin saldırganlık üzerinde orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Algılanan stresin saldırganlık üzerindeki değişiminin %22,9'unun açıklandığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların algıladıkları stres düzeyi ile saldırganlık davranışı alt boyutları arasında yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Algılanan stresin saldırganlık alt boyutları üzerindeki değişiminin %26,9'unun açıkladığı görülmektedir. Özdevecioğlu ve Yalçın (2010) yapmış olduğu çalışmada sporcuların stres düzeyleri arttıkça saldırganlık düzeylerinin de arttığını tespit etmiştir. Şahin (2017) 112 acil çalışanları üzerinde yapmış olduğu çalışmada algılanan stresin saldırganlığı anlamlı düzeyde yordadığını tespit etmiştir. Araştırmaya katılanların algıladıkları stres ile saldırganlık düzeyini tespit etmek için yapılan korelasyon analizi sonucunda algılanan stres ve saldırganlık davranışı arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuca paralel olarak algılanan stres ile saldırganlık ölçeği alt boyutları arasında pozitif yönde düşük ve orta düzeyde ilişki vardır. Fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki, algılanan stres ile öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık arasında ise pozitif yönde düşük bir ilişki görülmektedir. Dalbudak (2012) yapmış olduğu çalışmada görme yetersizliği olan bireylerde stres düzeyinin artmasının saldırganlık davranışını pozitif yönde etkilediği sonucuna varmıştır. Grizzle (2016) yapmış olduğu çalışmada stres ve saldırganlık arasında bazı değişkenler aracılığıyla anlamlı ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Reisel ve diğerleri (2010) ve St-Pierre ve Holmes (2010) yapmış oldukları çalışmalarda stres ve saldırganlık değişkenlerinin birbirini olumlu düzeyde etkileyen bir ilişki olduğu sonucunu tespit etmiştir. Koerber ve diğerleri (2023) tespit etmiş olduğu araştırma bulgusunda algılanan iş stresinin, ruh sağlığı ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkiye aracılık ettiği sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla çalışmada elde ettiğimiz katılımcıların algıladıkları stres ile saldırganlık arasındaki pozitif ilişkiyi gösteren bulgularımız literatürde yer alan bulgularla benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak algılanan “stres ve saldırganlık davranışının cinsiyet, yaş ve eğitim durumu gibi değişkenler açısından” farklılaştığı tespit edilmiştir. Bunun sonucunda erkek hentbolcuların kadın hentbolculara göre algıladıkları stres ve saldırganlık davranışının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaş değişkeni bulgularına göre algılanan stres ve saldırganlık düzeyi arasında anlamlı farklılık vardır. 18-22 yaş grubu hentbolcuların diğer yaş gruplarına göre algıladıkları stres ve saldırganlık düzeyinin daha fazla olduğu görülmektedir. 33 ve üzeri yaştaki katılımcıların diğer yaş gruplarından olan katılımcılara göre algıladıkları stresin daha az olduğu ve diğer tüm yaş gruplarından daha az saldırganlık eğilimi barındırdıkları görülmektedir. Yaşın ilerlemesiyle oluşan olgunluğun stres ve saldırganlık düzeyini etkilediği söylenebilir. Katılımcıların eğitim düzeyine göre algılanan stresin lise mezunu olan işitme yetersizliğinden etkilenen hentbolcularda daha fazla olduğu, algıladıkları stres düzeyi artmasının saldırgan davranış eğilimi göstermelerine sebep olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca paralel olarak eğitim durumuna verilen önemin artmasının istenmeyen davranışları önlemede etkili bir yol olduğu

düşünülebilir. Aynı zamanda algılanan stres ve saldırganlık eğilimi arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, stres derecesinin saldırgan davranış eğilimini etkilediği ve profesyonel hentbolcuların stres düzeyleri ile saldırganlık eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen bulgular işitme yetersizliği olan bireylerle çalışan antrenör ve uzmanlar için önem taşımaktadır. Doğuştan ya da sonradan oluşabilen ve yaşam kalitesini büyük oranda düşüren yetersizlik durumu istenmeyen davranışları tetikleyebilmektedir. Hayatın birçok alanını etkileyen bu uyumsuz olmayan davranışlar spor müsabakalarında da sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu davranışların nedenlerini tespit etmek ve çözüm önerileri bulunması açısından işitme yetersizliği olan bireylere yönelik yapılacak araştırmalar çoğaltılmalıdır. Duygusal zeka becerilerin geliştirilmesine yönelik çalışmaların programlara eklenerek bireysel özellikler ve ihtiyaçlar dikkate alınmalıdır. Yetersizlik durumunun getirmiş olduğu dezavantajlı durumların ortadan kaldırabilmesi için sporculara; stres yönetimi, psikolojik danışmanlık, empati ve iletişim konularında eğitimler verilebilir. Böylelikle sporcuların stres ve saldırganlık düzeylerini etkileyen çevresel faktörlerin önüne geçilerek daha sağlıklı bir spor ortamı oluşturulabilir.

Bu çalışma farklı branşlarda ve geniş örneklem grubu ile tekrarlanabilir. Demografik bilgiler çoğaltılarak farklı hipotezler geliştirilebilir. İşitme yetersizliği olan bireylerin yaşamış oldukları zorlukların farkına vararak, toplumla bütünleştirme sürecini hızlandıran spor uygulamalarının çoğaltılması sağlanabilir. Spor tesislerinin erişim olanakları ve fiziksel imkanları düzenlemelerle uyumlu hale getirilmelidir. İşitme yetersizliği olan bireylerin katıldıkları uyarlanmış spor uygulamalarında görev yapan antrenör ve uzmanlara gerekli eğitim programlarının periyodik dönemlerde yapılması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması: Araştırma kapsamında herhangi kişisel veya finansal bir çıkar çatışması yaşanmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı-AYK, Verilerin Toplanması-AYK; TOM, istatistik analiz- TOM; Makalenin hazırlanması, AYK; TOM.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu

Tarih: 27.07.2023

Sayı No: 97

Kocabaçak, A.Y., ve Mutlu, T.O. (2024). Profesyonel ligde mücadele eden işitme engelli hentbolcularda algılanan stresin saldırganlıkları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 62-79.

KAYNAKLAR

- Acet, M. (2001). *Futbol seyircisini fanatik ve saldırgan olmaya yönelten sosyal faktörler*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Acet, M. (2005). *Spor saldırganlık ve şiddet*. Morpa Yayınları.
- Akıl, A.M. (2018). Üniversite öğrencilerinde saldırganlığın bazı demografik özelliklerle ilişkisinin incelenmesi. *The Journal of Social Science*, 2(3), 29-37. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.406875>
- Akıncı, A.Y. (2019). *Beden eğitimi sosyalleşme ilişkisi*. Lap-lambert Academic Publishing.
- Akıncı, A.Y. (2020). Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüklerinde görev yapan antrenörlerin etik liderlik algısının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(2), 131-140.
- Alp, M., Eraslan, M., Atay, E., ve Özmutlu, İ. (2014). Düzenli spor yapan ve yapmayan çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-30.
- Alp, H. (2018). Katılım stili ile işlenen beden eğitimi ve spor derslerinin öğrencilerin sürekli kaygı düzeyine etkisinin incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 113-120. <https://doi.org/10.30769/usbd.468030>
- Alp, H., ve Ergül, O.K. (2018). Şiddet eğilimli ergenlerin saldırgan davranışlarına fiziksel aktivite ve sportif oyunların etkisi. *Akademik Bakış, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (66), 1-11.
- Arslan, L. (2018). *12-14 Yaş aralığında spor yapan ve spor yapmayan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Düzce.
- Arslan, S. (2016). *Üniversitelere hazırlanan öğrencilerde stres düzeylerinin duyguları yönetme becerisine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ascensão, A., Rebelo, A., Oliveira, E., Marques, F., Pereira, L., & Magalhaes, J. (2008). Biochemical impact of a soccer match—Analysis of oxidative stress and muscle damage markers throughout recovery. *Clinical Biochemistry*, 41(10-11), 841–51. <https://doi.org/10.1016/j.clinbiochem.2008.04.008>
- Başaran, M.H., Taşğın, Ö., Sanioglu, A., ve Taşkın, A.K. (2009). Sporcularda durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 533–542.
- Belgin, E., ve Dalgıç, G. (1996). *İşitme engelinin önlenmesi ve erken tanısında sağlık elemanlarına öneriler*. Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Buss, A.H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of Personality And Social Psychology*, 63(3), 452-459. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.63.3.452>
- Camadan, F., ve Yazıcı, H. (2017). Üniversite öğrencilerinde gözlenen saldırganlık eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 225-234.
- Can, S. (2002). *Aggression Questionnaire adlı ölçeğin Türk popülasyonunda geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Servisi Şefliği, Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Caz, Ç., Göksel, A. G., Yazıcı, Ö. F., ve Belli, E., (2015). Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nde görevli personellerin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 9-20.

- Kocabaçak, A.Y., ve Mutlu, T.O. (2024). Profesyonel ligde mücadele eden işitme engelli hentbolcularda algılanan stresin saldırganlıkları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 62-79.
- Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(4), 385-396. <https://doi.org/10.2307/2136404>
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Methods*, 112(1), 155-159. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.1.155>
- Coulomb-Cabagno, G., & Rasclé, O. (2006). Team sports players' observed aggression as a function of gender, competitive level, and sport type. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(8), 1980-2000. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9029.2006.00090.x>
- Crocker, P. R., & Graham, T. R. (1995). Coping by competitive athletes with performance stress: Gender differences and relationships with affect. *The Sport Psychologist*, 9(3), 325-338. <https://doi.org/10.1123/tsp.9.3.325>
- Çelik, E. (2016). Onuncu yılında Birleşmiş Milletler engelli kişilerin insan hakları sözleşmesi ve sözleşme ruhu. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 219-246. <https://doi.org/10.21492/inuhfd.239943>
- Çondur, F., Yenipazarlı, A., ve Cömertler, N. (2020). Engelli istihdamının Dünya'da ve Türkiye'deki görünümü. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 347-362.
- Dalbudak, İ. (2012). *13-15 Yaş arası görme engelli sporcuların stres ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalı, İzmir.
- Dalkılıç, M., Mamak, H., Ramazanoglu, F., Kumartasli, M., Akdagcık, I. U., & Cenikli, A. (2013). The analysis of the aggression oriented tendencies of the sportsmen active in different sports branches. *Journal of Education and Sociology*, 4(2), 109-113. <https://doi.org/10.7813/jes.2013/4-2/16>
- Doğan, T., ve Çötök, N. A. (2020). Mutluluk saldırganlık ilişkisine yönelik bir araştırma. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(11), 275-299. <http://doi.org/10.32739/uskudarsbd.6.11.77>
- Duan, L., & Zhu, G. (2020). Psychological interventions for people affected by the Covid-19 epidemic. *The Lanset*, 7(4), 300-302. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30073-0](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30073-0)
- Durğun, A., ve Merde, E. (2023). Türkiye'de yaşlılara yönelik sosyal politika ve sosyal hizmet analizi. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 9(18), 38-62. <https://doi.org/10.25306/skad.1265458>
- Ekstrand, J., Karlsson, J. & Hodson, A. (2003). *Football medicine*. Taylor & Francis Group.
- Eroğlu, S. Y., ve Acet, M. (2017). İşitme engelli öğrencilerin spor yapma değişkenine göre sosyal görünüş kaygısı ile yaşam kalitesi düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri*, 9(2), 65-70. <https://doi.org/10.5336/sportsci.2016-54033>
- Eskin, M., Harlak, H., Demirkıran, F., & Dereboy, Ç. (2013). The adaptation of the perceived stress scale into Turkish: a reliability and validity analysis. *New Symposium Journal*, 51(3), 132-140.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics*. SAGE Publications Ltd.
- Göksel, A., ve Tomruk, Z. (2016). Akademisyenlerde stres kaynakları ile stresle başa çıkmada ve stres durumunda gösterilen davranışların ilişkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(2), 315-343.
- Gould, D., Finch, L. M., & Jackson, S. A. (1993). Coping strategies used by national champion figure skaters. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 64(4), 453-468. <https://doi.org/10.1080/02701367.1993.10607599>
- Göksu, Ö., ve Kumcağız, H. (2021). Covid-19 salgınında bireylerde algılanan stres düzeyi ve kaygı düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 463-479. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44397>
- Grizzle, T. L. (2016). *Relationship between workplace aggression and employee job satisfaction*. Unpublished Doctoral dissertation, Walden University, USA.
- Güler, K., ve Özgörüş, Z. (2021). Yetişkin bireylerde saldırganlık ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(43), 6635-6661. <https://doi.org/10.26466/opus.925687>

Kocabaçak, A.Y., ve Mutlu, T.O. (2024). Profesyonel ligde m¼cadele eden işitme engelli hentbolcularda algılanan stresin saldırganlıkları ¼zerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 62-79.

Hızıroğlu, ¼. S. (2018). *Spor bilimleri fak¼ltesi ¼đrencilerinin ¼znel iyi oluş ve algılanan stres d¼zeylerinin rekreatif etkinlikleri katılım durumları ve farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Y¼ksek Lisans Tezi, Selçuk ¼niversitesi, Sağlık Bilimleri Enstit¼s¼, Rekreasyon Anabilim Dalı, Konya.

Işık, M., Kılıç, İ., & Aksoy, K. (2017). Aggression levels of hearing impaired athletes: A comparison of individual and team sports. *Journal of Human Science*, 14(4), 3221-3229. <https://doi.org/10.14687/jhs.v14i4.4832>

Jondeau, E., & Rockinger, M. (2003). Conditional volatility, skewness, and kurtosis: Existence, persistence, and comovements. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 27(10), 1699-1737. [https://doi.org/10.1016/S0165-1889\(02\)00079-9](https://doi.org/10.1016/S0165-1889(02)00079-9)

Kalaycı, ř. (2010). *Spss uygulamalı ok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım A.ř.

Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma y¼ntemleri: Kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Keating, N. (2022). A research framework for the united nations decade of healthy ageing (2021-2030). *European Journal of Ageing*, 19, 775-787. <https://doi.org/10.1007/s10433-021-00679-7>

Koerber, M.I., Mack, J. T., Seefeld L., Kopp, M., Weise, V., Romero Starke, K., & Garthus-Niegel, S. (2023). Psychosocial work stress and parent-child bonding during the COVID-19 pandemic: Clarifying the role of parental symptoms of depression and aggressiveness. *BMC Public Health*, 23(113), 1-14. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-14759-5>

Konter, E. (2006). *Spor psikolojisi el kitabı*. Nobel Yayın Dağıtım.

Kumcağız, H., ve Avcı-ayır, G. (2018). Sporun, fiziksel engelli bireylerin yaşam kalitesi ¼zerine etkisine ilişkin g¼r¼řler. *İn¼n¼ ¼niversitesi Eğitim Fak¼ltesi Dergisi*, 19(3), 654-669. <https://doi.org/10.17679/inuefd.422597>

Liu, J., Lewis, G., & Evans, L. (2013). Understanding aggressive behavior across the life span. *Journal of Psychiatric Mental Health Nursing*, 20(2), 156-168. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2850.2012.01902.x>

Mazılı, N. (2018). *T¼rkiye'deki taekwondo ve karate sporcularının narsist kişilik ¼zellikleri, miza tipleri ve saldırganlık d¼zeylerinin araştırılması*. Y¼ksek Lisans Tezi, Ege ¼niversitesi, Sağlık Bilimleri Enstit¼s¼, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalı, İzmir.

Mbatha, N. L., & Mokwena, K.E. (2023). Parental stress in raising a child with developmental disabilities in a rural community in South Africa. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5), 3969. <https://doi.org/10.3390/ijerph20053969>

Melo, R. S., Lemos, A., Paiva, G. S., Ithamar, L., Lima, M. C., Eickmann, S. H., & Belian, R. B. (2019). Vestibular rehabilitation exercises programs to improve the postural control, balance and gait of children with sensorineural hearing loss: A systematic review. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 127, Article 109650. <https://doi.org/10.1016/j.ijporl.2019.>

Melo, R., S., Tavares Netto, A. R., Delgado, A., Wiesiolek, C. C., Ferraz, K. M., & Belian, R. B. (2020). Does the practice of sports or recreational activities improve the balance and gait of children and adolescents with sensorineural hearing loss? A systematic review. *Gait and Posture*, 77, 144-155. <https://doi.org/10.1016/j.gaitpost.2020.02.001>

Nemek, D. (2017). Self-esteem in people with physical disabilities: Differences between active and inactive individuals. *Acta Facultatis Education is Physicae Universitatis Comenianae*, 57(1), 34-47. <https://doi.org/10.1515/afepuc-2017-0004>

Oyarz¼n Fariás, M.L., Cova, F., & Navarrete, C.B. (2021). Parental stress and satisfaction in parents with pre school and school age children. *Frontiers in Psychology*, 12, Article 683117. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.683117>

¼zdeveciođlu, M., ve Yalçın, Y. (2010). Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık d¼zeyleri ¼zerindeki etkisi. *Niğde ¼niversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 63-76.

Kocabaçak, A.Y., ve Mutlu, T.O. (2024). Profesyonel ligde mücadele eden işitme engelli hentbolcularda algılanan stresin saldırganlıkları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 62-79.

Özkatar-Kaya, E. (2010). *18-25 yaş arası işitme engelli sporcuların stres ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Kayseri.

Peñeñory, V.M., Manresa-Yee, C., Riquelme, I., Collazos, C.A., & Fardoun, H.M. (2018). Scoping review of systems to train psychomotor skills in hearing impaired children. *Sensors*, 18(8), 2546. <https://doi.org/10.3390/s18082546>

Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B., & Xu, Y. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the Covid-19 epidemic: Implications and policy recommendations. *General Psychiatry*, 33(2), Article e100213. <https://doi.org/10.1136/gpsych-2020-100213>

Reisel, W. D., Probst, T. M., Chia, S-L., Maloles, C. M., & König, C. J. (2010). The effects of job insecurity on job satisfaction, organizational citizenship behavior, deviant behavior, and negative emotions of employees. *International Studies of Management and Organization*, 40(1), 74-91. <https://doi.org/10.2753/IMO0020-8825400105>

Russell, A. (2003). Children's sociable and aggressive behaviour with peers: A comparison of the US and Australia, and contributions of temperament and parenting styles. *International Journal of Behavioral Development*, 27(1), 74-86. <https://doi.org/10.1080/01650250244000038>

St-Pierre, I., & Holmes, D. (2010). The relationship between organizational justice and workplace aggression. *J. Adv. Nurs*, 66(5), 1169-1182. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2010.05281.x>

Şahin, B. (2017). *112 acil sağlık hizmetleri çalışanlarında algılanan stres ile saldırganlık arasındaki ilişkilerde sürekli öfke ve algılanan sosyal desteğin aracılık rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Şeker, İ. (2020). *Harran üniversitesinde spor yapan ve spor yapmayan üniversite öğrencilerinin sosyal beceri, saldırganlık ve spor ahlaki düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gedik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.

Şenyüzlü, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinde spora katılımın saldırgan davranışlar üzerine etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kütahya.

Şirinkan, A. (2011). 10-15 Yaş işitme engelli öğrencilerde sportif eğitsel oyunların fiziksel gelişimlerine etkisinin araştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13, 74-80.

Tarhan, N. (2014). *Mutluluk psikolojisi*. Timaş Yayınları.

Tiryaki, S. (2000). *Spor psikolojisi, kavramlar, kuramlar ve uygulama*. Eylül Kitap ve Yayınevi.

Türk, A. (2022). Deprem özelinde engelli bireylere duyarlı afet yönetimi modeli. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 61-77. <https://doi.org/10.35341/afet.1078869>

Ural, A., ve Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Detay Yayıncılık.

Var, L. (2008). *Futbolda seyircilerin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında betimsel bir çalışma (Kırşehir İli örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.

Vidranski, T., & Farkaš, D. (2015). Motor skills in hearing impaired children with or without cochlear implant—A systematic review. *Collegium Antropologicum*, 39(1), 173-179.

Yaşartürk, F., Akay, B., ve Kul, M. (2022). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetlerine yönelik engel ile baş etme ve saldırganlık davranışlarının incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 216-229. <https://doi.org/10.33459/cbubebd.1128967>

Yıldız, S. (2018). *Spor yapan işitme engelli bireyler ile spor yapmayan işitme engelli bireylerin bazı psikolojik özelliklerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı, Batman.

Kocabıçak, A.Y., ve Mutlu, T.O. (2024). Profesyonel ligde mücadele eden işitme engelli hentbolcularda algılanan stresin saldırganlıkları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 62-79.

Yıldız, M. E. (2021). *Taekwondo sporcularının özgüven seviyelerinin algılanan stres ve saldırganlık düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Konya.

Yılmaz, S. (2013). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul İli Bayrampaşa İlçesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Yönet, E., Çalık, F., Yaşartürk, F., ve Çimen, K. (2016). Lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımları ile saldırganlık şiddet eğilimlerinin incelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 4(Special Issue 1), 368-382. <https://doi.org/10.14486/IntJSCS563>

Zarrinkoob, H., Bayat, A., & Kaka, N. (2021). The effect of sport training on otolith function in adults with profound sensorineural hearing loss. *Hearing, Balance and Communication*, 19(2), 80-85. <https://doi.org/10.1080/21695717.2020.1836577>

Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C.S., & Ho, R.C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (covid-19) epidemic among the general population in china. *Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729. <https://doi.org/10.3390/ijerph17051729>

World Health Organization. (2023, Eylül). *Deafness and Hearing Loss*. https://www.who.int/health-topics/hearing-loss#tab=tab_1

Bu eser **Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.